

propi de 'velló de llana', apareixen en llengües romàniques veïnes; sembla tractar-se d'una propagació del mot català, potser deguda a l'actiu comerç d'articles tèxtils a què des d'antic va donar lloc la nostra producció de teixits. A Itàlia la difusió de *boldrone* fou sempre limitada, però ja hi és des de molt antic i hi aconseguí força arrelament en alguns parlars locals i en la llengua literària antiquada: que fou un terme de mercaders es comprova pel fet que el primer text literari on es troba és «La Pratica della Mercatura» de Francesco Pegolotii, que c. 1340 emprava *boldroni* per als «vellí o pelli di pecora con tutta la lana»; i trobem *buldron* «lana ancora attaccata alla pelle» en dos documents llatins de Bolonya, de data ben antiga, el 1256 i 1268 (Sella, *Gloss. Lat.-Emiliano*, 1937, s. v.).⁵

L'occità, com a intermedí geogràfic entre Cat. i Itàlia, és versemblant que en contingui més testimonis, i després hi assenyalaré mots afins; però almenys ens consta que *bodron* figura en un doc. provençal de la rodalia d'Avinyó, any 1397, que Pansier entén, sens dubte una mica imperfectament, com «espèce de cuir». En castellà solament tenim una forma evidentment solidària en el *Libro de Alexandre* en la locució a *bolodrones* «a montones, en masa», que apareix repetidament en aquest poema de mitjan S. XIII: ja hem vist que aquesta forma *bolodró* (o una de molt semblant) apareix en un doc. rossellonès de 1284; en l'*Alexandre* ho porta així el ms. aragonès P, mentre que el lleonès O usa a *bolodrones* (variant fàcilment explicable a partir de l'altra, 478a, 1132a, i veg. encara en el gloss. de Júlia Keller).

La identitat de sentit del mot i la derivació sufixal des de VELLUS, -ELLĒRIS, són tan clares que en l'essencial aquesta etimologia (que ja vaig indicar concisament en el DCEC III, 422a6) no pot oferir dubtes; l'evolució fonètica a través de *veldró, assimilat en *boldró*, és normal en català, pel procés assimilatori tan repetit de *fonoll*, *jonoll*, *forroll*, *tudó*, *soroll*, etc.: l'aparició predominant en comarques com Rosselló-Empordà (on és tan antiga la coincidència de *v-* i *b-*) i a les tarragonines i balears de substrat mossàrab (on tant l'assimilació de *e* a *o* com el pas de *v-* a *b-* són més generals que enlloc), acabaria d'eliminar, si calgués, els escrúpols.

Hi ha, d'altra banda, una sèrie de formes i mot més o menys afins que suggereixen contaminacions o mescla amb termes d'altre origen. Ha tingut ampla extensió un tipus *bóldro*, *-dre*, que n'ha de ser una derivació regressiva, cosa evident almenys en una de les formes balears. Car a Menorca *bóldro* és precisament «bolic de gent» (BDLC IX, 1917, 337); a Mallorca, ja el DFgra. (1840) i el DAmén., registren *boldro* «el sembrat més espès i més alt, en un lloc en qui majorment havia estat formiguer o fems», *broldo* «la part on neix més espès y alt el sembrat». En fi *boldro* és també «moviment precipitat d'aigo qui surt» (Figuera, amb derivat *boldretjar* en Amengual).

Un mot com aquest, *bóudre*, pertany a la llengua de Mistral: «e li póutre, e li saumo, a *bóudre* li se-

guien» (cf. a *bolodrones* en l'*Alexandre*) traduït «en désordre les suivaient» en *Mireio* IV, 7.7; del qual aplega molts usos fraseològics i bon nombre de derivats o mots afins el TdF. Al costat d'aquest hi ha *bóudroun* amb terminació com la del nostre *boldró*, i sentits diferents dels de *bóudre* i dels de 'velló', però no inconnexos: «pièce de bois qui supporte un échaffaudage de maçon», «trou de colombier...»; sens dubte en això sembla haver-hi un element lexical més o menys independent, però hi ha també una afinitat amb la idea de 'negrall, massa indistinta', pròpia del nostre *boldró*.⁶ En especial relació amb aquests mots occitans tenim quelcom en basc i en aragonès: basc biscaí *bodro*, «gordinflón», «joufflu», amb derivats *boldrio*, *boldrozko*, *-oski*, en diverses localitats de Biscaia (per als quals veg. Azkue, s. v., i Schuchardt, *BhZRPb.* VI, 43); ja l'aspecte fonètic del mot (amb aquest grup *ldr* poc euskèric) suscita la idea d'un manlleu romànic. El glossari aragonès inèdit de Sieso (a. 1720) registra un «desvoldregar, en castellano desvalagar» (veg. el *Tesoro* de Gili).⁷

Recollim encara un mot menorquí probablement relacionat amb tot això: *bondrell* o *brondell* «tros de pa en el qual predomina la crosta», «crostó». No és pas específic de Ciutadella, on el recollí Moll (*Misc. Alcover*, pp. 429, 415), car Ferrer i Guinart l'usa en les *Rondaies de Menorca* (214) per a «crosta des pa, que es taia a l'encetar-lo»; Camps i Mercadal: «fet es *sal-i-aigu*, broix, casolà, es pelegrí es prengué una bona escudella de sopes --- des panet en quedà un *bondrell*, que deixaren damunt sa taula per es berenar des pelegrí» (*Folkl. Men.* II, 88-89).⁸ Si VELLER-ONE va arribar al mall. *boldró* i tarrag. *bullaroc* per via mossàrab, *bondrell* podria venir del mossàrab menorquí, partint d'un paral·lel VELLER-ELLU, amb la E canviada en o per l'acció labiovelar de la *b-* i de la *-l-* següent, d'on *boldrell, dissimilat en *bondrell*; i és clar que de 'borralló, petita massa compacta' a 'crostó de pa' no hi hauria entrebanc.⁹

Per a derivats i mots connexos (*boldro*, *esboldregar*, etc.), veg. supra.

¹ Els mateixos documents apareixen transcrits de llur original, en lletra del mateix Alart en els articles *remès* i *bodrons* del seu inèdit *Inv.LlCat.* Un altre doc. rossellonès, de 1284, devia portar-lo en una variant, segurament *boldorons*, si bé hi ha una errada de còpia, «lana de boitorons»; com ja va veure el mateix Alart «il faudrait sans doute *boidrons* ou, mieux, *bodrons*» (RLR IV, 374n., i *Inv.LlCat.*, s. v. *lana*). — ² De *vell* deu ser derivat, usat figuradament, *esbellussar* recollit per Ga. Girona «netejar, afinar, educar a algun rústic; parlant d'un malagraït: *després que l'esbellusses, aixina't paga!*, a Onda; *esbellussar-se* 'donar-se manya per a conseguir una cosa difícil, espavillar-se' usual a Tivissa, i a Betxí *desbellussar*. Ho confirma EValor per al Migjorn valencià, i *AlcM* reporta *esbellussar-se* 'revifar-se' de Massalcoreig. — ³ El cat. comú *manyoc* és *bunyoc* (influència de *bony*) en algun punt de l'Empordà, i en aquesta mateixa comarca, a